

תוכן העניינים

- 3 עילות גירושין _____
5 סדרי דין _____
7 כתובה _____
11 רכוש _____

דבר המערכת

גליון זה הוא הגליון העשירי של 'הדין והדיין'. לרגל מאורע זה אנו מצרפים לחוברת מפתח נושאי לכל פסקי הדין שהתפרסמו בעשרת הגליונות. זו גם ההזדמנות להודות לכל העוסקות והעוסקים במלאכה, מן המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן ומארגון 'יד לאשה'. תודה מיוחדת מגיעה למנהלת המרכז, עו"ד עטרה קניגסברג על מסירותה והשקעתה העצומות. תודה גם לעורכי הדין, לטוענים הרבניים ולאנשים נוספים השולחים אלינו פסקי דין.

בגליון זה אנו מפרסמים שלושה פסקי דין העוסקים בשאלת חיובו של בעל בכתובת אשתו כאשר האשה היא יוזמת הגירושין או כאשר מחוייבת בהם. כפי שייראו הקוראים אין בשאלות אלה עמדה אחידה בין הדיינים. אנו מעוניינים להסב את תשומת לבם של הקוראים לחישוב ערך הכתובה אותו מציע הרב דיכובסקי בפס"ד מס' 5. בדבר המערכת של גליון 6 הפנינו למספר מאמרים שנכתבו בנושא זה בעת האחרונה, ביניהם מאמרו של הרב דיכובסקי. כאן רואים אנו שהוא אכן מציע בפסיקה (גם אם במקרה זה לא היה לה ערך מעשי) את מנגנון חישוב ערכי המינימום והמקסימום של סכום ההתחייבות בכתובה. הרעיון אותו מציע הרב לחישוב ערכה המינימלי של כתובה, רעיון שהוצע גם בעבר, בנוי על ההנחה שאחד מתפקידיה של הכתובה הוא לתת לאשה משענת כלכלית לאחר הפירוד (בפס"ד מס' 6 מוזכרות מטרות נוספות שבעטין ניתנת כתובה). מכיון שסכום המינימום של הכתובה הנקוב במשנה הוא 200 זוז, ומכיון שסכום זה משמש את המשנה במקום אחר בכדי לקבוע את הגבול שבין אדם עני למי שאיננו כזה (מי שיש לו 200 זוז אינו יכול לקבל מתנות עניים, ולפי דברי פרשן המשנה הר"ש משאנץ: "שיערו חכמים שזהו שיעור הוצאתו במזונות ובמלבושיו לשנה"), הרי שמכאן יש ללמוד כי מדובר בסכום המינימלי המבחין כיום בין עני לשאינו כזה, ובמילים אחרות: הסכום המהווה את 'קו העוני', הסכום שהכנסה שנתית פחותה ממנו מגדירה לפי חישובי הביטוח הלאומי את האדם כ'עני'.

ברכת שנה טובה,
ד"ר עמיחי רדזינר
עורך ראשי

הדין והדיין

פסקי דין רבניים בנושאי משפחה

The Law and Its Decisor

Rabbinical Court Decisions in Family Matters

גיליון מס' 10 תשרי תשס"ו, אוקטובר 2005

מערכת הדין והדיין

יו"ר מערכת: ד"ר רות הלפרין-קדרי, עו"ד סוזן ווייס
עורך ראשי: ד"ר עמיחי רדזינר
עורכת: עו"ד בת-שבע שרמן
חברי המערכת: עו"ד רוברט ליכט-פטרן, עו"ד עדי שניט,
עו"ד אפרת מאירי
מנהלת ומפיקה: עו"ד עטרה קניגסברג
רכזת הפצה: קרנית אקריש
רכזת המערכת: עדי קפלן
עיצוב וביצוע גרפי: הסטודיו של מיכל

כתובת המערכת:

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 52900
טל. 03-5318895, פקס. 03-7360499
E-mail: rackmanc@mail.biu.ac.il

סימני הבאת פסקי הדין:

פסק דין מלא:

תקציר:

פסק הדין בחלקו:

ראשי תיבות:

לכו"ע - לכולי עלמא	זזה"ז - בזמן הזה
לפי"ז - לפי זה	בע"כ - בעל כורחו/ה
עו"ס - עובדת סוציאלית	ג"פ - גט פיטורין
פו"ר - פריה ורביה	דמו"י - דת משה וישראל
פרש"י - פירוש רש"י	דר"ת - דרבינו תם
צ"ב - צאן ברזל	זמ"ז - זה מזו
שאל"כ - שאם לא כן	חדר"ג - חרם דרבינו גרשום
שכ"ו - שאר כסות ועונות	טו"ר - טוען/ת רבני/ת
של"ב - שלום בית	טו"מ - טענות ומענות
	כ"ש - כל שכן

אין במובא כאן משום תחליף לייעוץ משפטי

כל הזכויות שמורות
ISSN 1565-4176

עיתות אירוסין

1. טענת אינו זן ואינו מפרנס כעילה לחיוב בגט.

בית הדין הרבני האזורי חיפה:

הרב מנחם חשאי - אב"ד
הרב דוד כהן - דיין
הרב מאיר פרימן - דיין

העובדות:

חודש וחצי לאחר הנישואין נפרדו הצדדים. חודשיים לאחר הנישואין תבעה האשה גירושין וחודש לאחר מכן תבע הבעל שלום בית. לבני הזוג בת אחת שנולדה 9 חודשים לאחר נישואיהם. האשה הביאה שני עדים, אחת מהם השדכנית, שהעידו כי הבעל מציג עצמו כאילו הוא עובד ולומד תורה.

נפסק:

"מן החומר שלפנינו עולה כי טענות האשה לחיוב הבעל ליתן לה גט:

א. מקח טעות. ב. אלימות מינית ונפשית. ג. ריח הגוף. ד. מאיס עלי. ה. אינו זן ואינו מפרנס".

"...מאיס עלי: האשה טוענת כי הוא מאוס עליה ואינה יכולה לסבול אותו בגין התנהגותו המינית הגסה כלפיה. יש לו ריח רע בגוף, לדבריה יש כאן טענת מאיס עלי באמתלא מבוררת.

אינו זן ואינו מפרנס: האשה טוענת כי הבעל אינו עובד ואינו מפרנס ואין לו דירה לדבריה יש בטענות אלה לחיוב את הבעל ליתן לה גט.

הטענות של מקח טעות, אלימות מינית ונפשית, ריח הגוף ומאיס עלי לא נתמכו בכל ראיה עצמאית מלבד טענות האשה בלבד.

הבעל הכחיש טענות האשה. אולם הטענה שאינו עובד ואינו מפרנס מוסכמת על שניהם. הבעל אישר שאינו עובד ואינו מפרנס ואין לו דירה. ונראה שבטענה זו שאינו זן ואינו מפרנס ואין לו דירה יש בה לחיוב את הבעל לגט.

הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות אישות הלכה י"א כתב: "ואם היה עני ביותר ואינו יכול ליתן לה אפילו לחם שהיא צריכה לו כופין אותו להוציא". וכתב הכסף משנה: "רבינו ירוחם כתב שתמהו על הרמב"ם למה כופין אותו להוציא מאחר שאין לו ממה לזונה, דאם אין לו אין כופין כמו בעל חוב שאין לו". וכתב על זה "הכסף משנה": "ויש לתמוה על תמיהתם דמה ענין זה לזה, דבעל חוב אין תקנה בדבר משא"כ בנידון זה שיש תקנה שיוציאנה, ומאחר שאחד מתנאי הנישואין הם מזונות, אם אין לו במה לזון יוציאנה". וכתב "המגיד משנה" בשם הרשב"א: "אפילו לר"ח ור' אלפס שפסקו כשמואל באומר איני זן ואיני מפרנס עד שכופין אותו להוציא, כופין אותו לזון, אפשר לומר שאם אין בית דין יכולין לכופו לזון כגון שאין לו במה לפרנס אי נמי שהוא עני ואינו רוצה להשתכר ולהרויח ולזון שכופין אותו להוציא, הרי כתב, שגם כשאין לו במה לפרנס, שאינו מוצא במה להשתכר, גם אז כופין. וכדעת הרמב"ם שגם אם אינו יכול ליתן לה לחם כופין אותו. היינו כשגם אינו יכול להשתכר. וזהו שסיים "המגיד משנה" שם על דברי הרשב"א והן הן דברי רבינו הרי שהבין ברשב"א שסובר כדעת הרמב"ם ודלא "כבית מאיר". ולפי זה אין סתירה בין דברי השו"ע בסימן ע' שם העתיק לשון הרמב"ם לבין מה שכתב בסימן קנ"ד שם העתיק לשון הרשב"א. לפי האמור אין מחלוקת ביניהם ומה שכתב בסימן קנ"ד רק כשאינו רוצה להשתכר יש לומר דזה לאו דוקא וכן הדין כשאינו יכול להשתכר. אולם בתשובת "חתם סופר" אה"ע סימן קל"א מפרש דעת השו"ע דאירי לענין כפיה בדברים ולא בשוטים ובזה מיישב סתירת דברי השו"ע דבסימן קנ"ד פסק דרק אם אינו רוצה להשתכר כופין אותו, משמע דאם אינו יכול להשתכר כופין אלא דבסימן ע' פסק דגם אם אינו יכול להשתכר כופין. שם מייירי בכפיה במילי ומ"ש החת"ס דכפיה במילי צריך עיון דהנה הר"ן בכתובות סוף פרק המדיר כתב בשם הרשב"א וזה לשונו. "דאפילו לדברי ר"ח ור"ף דפסקו כשמואל, אפשר לומר, שאם אין בית דין יכולין לכופו לזון כגון שהוא עני ואינו רוצה להשתכר להרויח ולזון דהא שמואל לא דחי להא דרב אלא מהאי טעמא דעד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון, אבל אם אין יכולים לכופו לזון כופין להוציא", עכ"ל הרשב"א... וכתב עוד הר"ן דעד שכופין אותו היא כפיה ממש והביא ראיה מהירושלמי גיטין פ"ט הלכה ט'. "בעא מיניה רבי ירמיה מרבי אבהו. האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו או לא. אמר ליה... מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כל שכן". אלמא דבכפיה ממש... ושמואל היה יודע דרב כפיה ממש" וכן מובא בפד"ר כרך ח'.

כן קצת קשה על השו"ע שבסימן ע' סתם כדברי הרמב"ם שגם באי אפשר לו להשתכר, כופין אותו להוציא, וכאן כתב, רק אם אינו רוצה להשתכר כופין אותו להוציא אבל באי אפשר לו להשתכר אין כופין אותו להוציא". ולפי דברי "המגיד משנה" שהביא דברי הרשב"א אין מקום לקושייתו של "הבית מאיר" בדברי השו"ע שכן כתב המ"מ בשם הרשב"א, שאם אין ב"ד יכולים לכופו לזון כגון שאין לו במה לפרנס אי נמי שהוא עני ואינו רוצה להשתכר ולהרויח ולזון שכופין אותו להוציא, הרי כתב, שגם כשאין לו במה לפרנס, שאינו מוצא במה להשתכר, גם אז כופין. וכדעת הרמב"ם שגם אם אינו יכול ליתן לה לחם כופין אותו. היינו כשגם אינו יכול להשתכר. וזהו שסיים "המגיד משנה" שם על דברי הרשב"א והן הן דברי רבינו הרי שהבין ברשב"א שסובר כדעת הרמב"ם ודלא "כבית מאיר". ולפי זה אין סתירה בין דברי השו"ע בסימן ע' שם העתיק לשון הרמב"ם לבין מה שכתב בסימן קנ"ד שם העתיק לשון הרשב"א. לפי האמור אין מחלוקת ביניהם ומה שכתב בסימן קנ"ד רק כשאינו רוצה להשתכר יש לומר דזה לאו דוקא וכן הדין כשאינו יכול להשתכר. אולם בתשובת "חתם סופר" אה"ע סימן קל"א מפרש דעת השו"ע דאירי לענין כפיה בדברים ולא בשוטים ובזה מיישב סתירת דברי השו"ע דבסימן קנ"ד פסק דרק אם אינו רוצה להשתכר כופין אותו, משמע דאם אינו יכול להשתכר כופין אלא דבסימן ע' פסק דגם אם אינו יכול להשתכר כופין. שם מייירי בכפיה במילי ומ"ש החת"ס דכפיה במילי צריך עיון דהנה הר"ן בכתובות סוף פרק המדיר כתב בשם הרשב"א וזה לשונו. "דאפילו לדברי ר"ח ור"ף דפסקו כשמואל, אפשר לומר, שאם אין בית דין יכולין לכופו לזון כגון שהוא עני ואינו רוצה להשתכר להרויח ולזון דהא שמואל לא דחי להא דרב אלא מהאי טעמא דעד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון, אבל אם אין יכולים לכופו לזון כופין להוציא", עכ"ל הרשב"א... וכתב עוד הר"ן דעד שכופין אותו היא כפיה ממש והביא ראיה מהירושלמי גיטין פ"ט הלכה ט'. "בעא מיניה רבי ירמיה מרבי אבהו. האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו או לא. אמר ליה... מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כל שכן". אלמא דבכפיה ממש... ושמואל היה יודע דרב כפיה ממש" וכן מובא בפד"ר כרך ח'.

לאשתו. ויש להוסיף כסניף טענת האשה שמאוס עליה באמתלא מבוררת. לכן אנו פוסקים: א. הבעל חייב ליתן גט לאשתו לאלתר. ב. לפתוח תיק לסידור גט. ג. נימוקים נוספים יצורפו לתיק.

תיק מס' 1-21-031991466

ניתן ביום כ"ט סיון תשס"ה (06.07.05) הופיעו: טו"ר רבקה לוביץ, "יד לאשה" (לאשה) עו"ד אריאלה פלד (לבעל)

2. פירוד ממושך כעילה לחיוב אשה בגט על פי דברי הגר"ח פלאגי; התייחסות ביה"ד האזורי להוראת ביה"ד הגדול.

בית הדין הרבני האזורי חיפה: (דיון ראשון)

הרב **אברהם אטלס** - אב"ד
הרב **מימון נהרי** - דיין
הרב **יצחק מורה** - דיין

בית הדין הרבני הגדול:

הרב **משה טופיק** - דיין, יו"ד
הרב **שלמה בן שמעון** - דיין
הרב **חגי איזיר** - דיין

בית הדין הרבני האזורי חיפה: (דיון שני)

הרב **שלמה שלוש** - ראב"ד
הרב **חיים הרצברג** - דיין
הרב **מימון נהרי** - דיין

ביה"ד הרבני האזורי חיפה:

העובדות:

לאחר דחיית תביעת האשה לשל"ב החליט בית הדין, כי על בני הזוג להתגרש זמ"ז. כן הפנה ביה"ד את בני הזוג לנהל מו"מ ולחילופין להגיש הצעה לביה"ד בנוגע להסכם גירושין.

בהצעתה, ביקשה האשה מחצית מהרכוש שהצטבר במשך שנות הנישואין כגון דירה, מניות אגד ותוכניות חסכון. כן ביקשה האשה פיצוי.

נפסק:

בית הדין מחייב את בני הזוג להתגרש. נימוקים יצורפו לתיק.

נפסק:

"בין הצדדים קיים נתק מוחלט, אין לאשה כל רגש כלפי בעלה מלבד ההצהרה מן השפה ולחוץ על כך שרוצה "שלום בית", חומה של ברזל מפרידה בין הצדדים, וכל מטרתה היא סחיטת כספים מהבעל... וכן המקרה דנן יש לדמותו להאמור בדברי רבינו חיים פאלג', שבכגון דא יש לכפות על גירושין כמבואר בספרו חיים ושלום ח"ב סימן קי"ב: "בדרך כלל אני אומר, כל שנראה לבית דין שזמן רב נפרדים ואין להם תקנה, אדרבה צריך השתדלות הרבה להפרידם זה מזה ולתת גט, כדי שלא יהיו חוטאים חטאים רבים וכו', וידעו נאמנה כי כל הבא לעכב מלתת גט בענין זה כדי להנקם זה מזה מחמת קנאה שנאה ותחרות, פעמים שהאיש רוצה לגרש והאשה אינה רוצה, וכדי להנקם מהאיש מעכבים הדבר שלא לשם שמים עתידין ליתן את הדין, וכמו כן להיפך כשהאשה רוצה וכו' וכדי להנקם מהאשה מעכבים מלתת גט שלא לשם שמים, גם בזה לא בחר ד' ויש עונש מהשמים וכו'". אמנם בתי הדין לא נהגו לכפות גט, אך צירפו את דבריו באשר לחיוב גט. ועוד החובה על בית הדין לשאול "הלעולם תאכל חרב? הרי ברור שאין להניח מצב זה ללא סוף וכיוון שברור שאין עוד תקנה חזו זה לא ישובו לחיות בשלום, יש לשים קץ ולהפריד בין בני הזוג (ור' בענין זה פס"ד של חברי ביה"ד הגדול, הרבנים הגאונים, הרב ע. יוסף, הרב מ. אליהו והרב י. קאפח, והמובא בפד"ר כרך י"א עמ' 364).

בהתבסס על העובדות שתוארו לעיל ובהסתמך על פסקי ההלכה הנ"ל, ויש עוד הרבה כדוגמתם, אין מנוס מלחייב את הצדדים להתגרש".

ביה"ד הרבני הגדול:

נפסק:

האשה ערערה על חיובה בגט. ביה"ד קובע כי לאחר שמיעת הצדדים ועיון בחומר שבתיק לא נמצאה שום עילה לחייב האשה בגט. הבעל הוא זה שנטש את הבית ולא העלה סיבה מוצדקת לכך ולכן מחליטים שיש לקבל את ערעור האשה על חיובה להתגרש.

מקבלים דרישת האשה להעביר התיק להרכב אחר, אשר ידון בתביעות האשה למזונות ולהחזר ההלוואות שלה.

בית הדין דוחה את דרישות האשה שהועלו בהצעתה בקשר לחלוקת הרכוש, שכן אין להם בסיס בהלכה. הדירה הרשומה ע"ש בני הזוג תחולק ביניהם. בית הדין ידון בדרישה למתן פיצוי במועד שייקבע לסידור הגט.

ביום ט"ז אייר תשס"ד (6.5.04) ניתנו נימוקי בית הדין לפסק דינו. יצוין כי הנימוקים ניתנו רק לאחר החלטת בית הדין הרבני הגדול מיום ג' ניסן תשס"ד (25.3.04), אליו הוגש ערעורה של האשה על פסק הדין, כי על בית הדין הרבני האזורי ליתן נימוקיו:

העובדות:

הבעל הגיש תביעת גירושין בה טען כי מזה שלוש שנים אין בינו לבין אשתו חיי אישות והם ישנים בחדרים נפרדים. האשה הודתה בכך וטענה כי זה החל מאז שהוא בוגד בה ואף כי היתה אלימות פיזית ומילולית. למרות זאת, ביקשה האשה לשל"ב והצדדים הופנו לייעוץ נישואין, תוך הבהרה כי מסקנות היועצת יחייבו. היועצת הודיעה לבית הדין כי הצדדים הסכימו להתגרש, ברם האשה הודיעה לבית הדין כי עדיין מעוניינת בשל"ב וכי לא הובנה נכון אצל יועצת הנישואין. בני הזוג הופנו שוב ליועצת הנישואין, בית הדין אמר בדיון כי לדעתו יש להתגרש ועל האשה להגיש הצעת פיצוי. האשה הגישה תביעה לשל"ב.

יועצת הנישואין העידה בפני בית הדין, כי בני הזוג הודו שמערכת יחסיהם עכורה וכי אין חיי אישות ביניהם בשנתיים האחרונות, וכן כי קיימת אלימות מילולית שהובילה לאלימות פיזית.

בית הדין אמר לאשה בדיון כי מתפקידה של האשה לשכנע את הבעל לשלום בית. בית הדין פסק כי על בני הזוג להתגרש ונימק פסקו.

סידור הגט נדחה, בשל ניסיונות בני הזוג להגיע להסכם גירושין, ניסיונות שכשלו. הבעל הגיש לבית הדין, הצעתו בענין הסכם גירושין. בני הזוג הופנו לשירותי הרווחה שמסרו בתסקירם, כי אין מקום להציע טיפול זוגי, שכן הבעל אינו מעוניין בכך, אינו רוצה בהמשך הנישואין ועזב את הבית מאז הוגשה נגדו תלונה במשטרה על ידי האשה. בני הזוג הופנו שוב ליועצת הנישואין שהגישה חוות דעתה, לפיה גם האשה מכירה בכך ששלום בית אינו מעשי, רק שהיא חוששת לעתידה הכלכלי. היועצת המליצה על גירושין, תוך הכנת הסכם גירושין הוגן ומכובד. לאחר קבלת הצעתה של האשה להסכם גירושין, כמפורט לעיל בעובדות פסק הדין, הוצא פסק דין המחייב את בני הזוג להתגרש.

1770

4. האם שתיקתה של האשה בעת שהיא אשמה בבגידה בבעלה יכולה להוות בסיס לאיסור נישואיה לגבר שעמו נטען כי בגדה?

בית הדין הרבני האזורי נתניה:

הרב חיים שלמה שאנן-אב"ד
הרב מיכאל עמוס-דיין
הרב דוד בירדוגו-דיין

[הערה: פסה"ד בנוי כדו-שיח בין הדיינים ולכן הדברים הוצגו לפי סדר הדיינים שבין הדיינים]

העובדות:

האשה הגיעה לביה"ד עם בעלה לשעבר כדי לאשר את הסכם הגירושין. בדיון, שהתקיים לפני מתן הגט, אמר הבעל לביה"ד שהאשה חיה מזה שנה וחצי עם גבר. האשה ועורך דינה שמעו ושתקו. בעקבות אותה שתיקה, רשם ביה"ד הערה לפיה האשה אסורה להנשא לאותו גבר. בנתיים ניתן הגט.

האשה בקשה לאחר זמן להנשא לאותו גבר ששמו עלה בדיון, אולם מחלקת הנישואין סרבה לרשמה לנישואין בשל ההערה הנ"ל של ביה"ד. האשה פנתה לביה"ד לבטל את האיסור וטענה שלא היה לה קשר עם הגבר הזה לפני גירושיה, וכי היא לא נשאלה על קשר כזה. לדבריה, אילו היתה נשאלת היתה משיבה שקשר כזה לא התקיים. היא אף טענה שהרקע לסכסוך עם בעלה לשעבר היה כספי, מחמת חובות בעלה, ואין להאמין לו שהרקע לגירושין היה בגידתה. בשלבים אחרים טענה האשה ששתיקתה נבעה מדרך ארץ כלפי בית הדין או מתוך רצון שבעלה לא יתחרט מלגרשה.

ביה"ד העיר על כך שעורך דינה הדריך אותה בכל מהלך הדיון ונראה שהוא לימד אותה לטעון. הבעל לשעבר הופיע אף הוא לדיון וטען שוב כי אשתו חיתה עם אותו גבר וכי יש לו מספר עדים על כך.

העובדות:

לפני מספר שנים הורחק הבעל מהבית בשל התנהגותו האלימה כלפי אשתו. הבעל הועמד לדין פלילי והורשע. הבעל ברח לחו"ל ולאחר ששב התנה את מתן הגט בהסדרי ראייה עם בתו.

נפסק:

בפנינו תביעת האשה לחייב את הבעל בגט. לאשה טענות קשות נגד הבעל, לטענתה הבעל הינו אדם אלים ומסוכן למשפחה, ואכן הבעל הואשם על אלימות ואף ריצה תקופת מאסר, כמו כן בתסקיר פקידי הסעד מסכמים כי הוא אדם שמסוכן לסביבה ומסוכן ג"כ לעצמו.

יש לציין כי גם הבעל אינו רוצה את האשה וכמו כן תקופה הוא נמלט לחו"ל ויש פירוד ממושך של שנים רבות ביניהם אך הבעל מעכב את הגט עקב רצונו להפגש עם הבת אשר לדברי העו"ס הבת תהיה במצב נפשי קשה באם תפגש עימו, ואי אפשר בכח לשכנעה להפגש עם האב, וכמו כן לפי הנראה היא מושפעת מהאח ואין כל סיבה לתפוס את האשה כבת ערובה להסדיר ביקור שאינו בידה, וגם אם היה אפשרות כזאת אין הצדקה לעגן את האשה שנים רבות. כאשר יש על הבעל טענות על אלימות ומסוכנות לסביבתו, לאור האמור ביה"ד פוסק לחייב את הבעל לתת גט לאשתו לאלתר ולא לתפוס אותה כבת ערובה ולשחררה בהקדם ע"י מתן גט פיטורין ולא לכרוך זאת בתנאים שאין מקום לקיימם.

במקביל ביה"ד פונה לפקיד הסעד לנסות ליצור לפחות קשר כלשהו בין הבת לאב, וזאת כמו כן בשיתוף עם האח אשר יש לו השפעה על אחותו ולמרות שהדבר היה עלול לקחת זמן רב יש לאפשר את הטיפול בהתאם.

אך כאמור אין לכרוך את הגט בתוצאות הטיפול והבעל חייב לתת גט לאלתר ויש להזמין לסידור גט בהתאם, ובמידה והבעל ימשיך בסירובו יחליט ביה"ד בהתאם על המשך ההליכים.

תיק מס' 055424261-21-1-1
ניתן ביום ב' סיון תשס"ה (09.06.05)
הופיעו:
טו"ר ורדיית רוזנבלום, "יד לאשה" (לאשה)
עו"ד אילן וידרמן (לבעל)

למדרור זה ראו גם פסקי דיין 5, 6, 7

ביה"ד הרבני האזורי חיפה:

נפסק:

למרות שעל פי הוראת בית הדין הרבני הגדול על בית הדין לדון רק בתביעות האשה, אין אפשרות להתעלם מהמצב העובדתי של בני הזוג לפיו הפירוד הרגשי בין בני הזוג מוחלט מזה מספר שנים ולא הוכח שהפירוד נגרם בעטיו של הבעל. לכן אין אפשרות לפסוק על שלום בית על בסיס תביעת האשה שכן אינה מציאותית, ועל מקרה כזה נאמרו בדברי רבינו חיים פאלג'י (ציטוט מלא מובא בנימוקי ההרכב הראשון).

כך נפסק במקרים מעין אלו ע"י כבוד בית הדין הגדול בהרכבים שונים שאין אפשרות להורות על שלום בית ואין מנוס מלהורות לבני הזוג להתגרש.

אכן יש צורך לשמור על זכויות האשה במסגרת הגרושין, אולם מזונות האשה לא יכללו בשמירת זכויותיה ואין מקום לחייב בהם.

לאור הנ"ל מחליט ביה"ד: תביעת האשה לשלוב נדחית ועל בני הזוג לנהל מו"מ לגרושין שבמסגרתו ישמרו זכויות האשה עפ"י החוק. תביעת האשה למזונות נדחית, וכן תביעתה להחזר ההלוואות.

באזורי (דיון ראשון):

תיק מס' 061391348-21-1-1
ניתן ביום י"ב כסלו תשס"ד (7.12.03);
הנימוקים ניתנו ביום ט"ו אייר תשס"ד (6.5.04)

בגדול:

תיק מס' 051778991-21-1-1
ניתן ביום ב' חשוון תשס"ה (17.10.04)

באזורי (דיון שני):

תיק מס' 051778991-22-1-1, ניתן ביום י' אדר ב' תשס"ה (21.3.05).
הופיעו: טו"ר חיים שכטר (לאשה), טו"ר רענן (לבעל)

פסק דין זה רלוונטי גם למדור רכוש ולמדור סדרי דין.

3. אלימות ופירוד ממושך כעילות לחיוב בגט.

בית הדין הרבני האזורי ירושלים:

הרב ציון אלגרבל - אב"ד
הרב יעקב אליעזרוב - דיין
הרב ח.י. רבינוביץ - דיין

הבעל טען כי גם בניו, שהם בשנות העשרים, יכולים להעיד על כך. האשה סרבה בכל תוקף שבניה יעידו ואף יישאלו שאלות בעניין זה. נתגלו גם סתירות בין דברי האשה על תחילת החיים המשותפים עם בן זוגה בהווה ובין דברי בן הזוג בעניין זה.

נפסק:

הרב בירדוגו:

מעבר לסתירות השונות שעלו לגבי גרסתה של האשה, הרי ששתיקתה היא כהודאה. לא סביר שאשה שומעת האשמה חריפה כזו ואינה מתפרצת. ודאי הוא שעורך דינה היה צריך להגיב מיד, בידועו את התוצאות. יש להניח כי שתיקתה של האשה אכן מלמדת על נכונות ההאשמה של הבעל. רק כעת, משגלתה את התוצאות החמורות של העניין היא מנסה להעלות אמתלאות שונות לשתיקתה, אמתלאות שיש לתמוה מדוע לא עלו קודם. יש גם לזכור שהצדדים באו להתגרש בהסכמה מלאה ולכן קשה לקבל את טענתה לפיה חששה מכך שהבעל יתחרט.

למרות שהאיסור החל על אשה זה להנשא לגבר ברור לדבריו לחלוטין, מוסיף הרב נימוקים הלכתיים נוספים:

בשו"ע אהע"ז קטו ו: "אין עדים שזינתה, אלא שהיא אומרת שזינתה, אין חוששין לדבר זה לאוסרה, דשמא עיניה נתנה באחר. [רמ"א:] ודוקא שאין רגלים לדבר, אבל אם יש רגלים לדבר נאמנת". במקרה זה ברור מן החומר המונח לפני ביה"ד כי "יש רגלים לדבר", ולכן דבריה נאמנים. הוא מברר האם חל הכלל של 'שתיקה כהודאה' במקרה כזה. אמנם, ה'בית שמואל' (סי' ו סקכ"ה) הסתפק האם במקרה בו מואשמת אשה בזנות מוחל כלל זה. אולם, מדברי פוסקים רבים אחרים עולה שאין כלל ספק כי גם במקרה זה שתיקה מהווה הודאה האוסרת את האשה על בעלה ובעלה. חלק מהפוסקים הללו גם כתבו שאין לקבל במקרה כזה אמתלאות שהועלו מאוחר יותר. יתר על כן, במקרה דנן ברור שהאמתלאות שנתנה האשה אינן אמת, ואין להתחשב באמתלא שאין ביה"ד מקבל אותה, כפי שפסק השו"ע (אהע"ז מו ד): "יצא עליה קול שנתקדשה לפלוני, ולאחר ימים אמרו: אמתלאה, אם נראים הדברים לבי"ד שהוא כן, סומכין על האמתלאה ולא הוחזקה מקודשת. ואם לאו, הואיל ולא נשמעה האמתלאה בעת שנשמעו הקדושים, אין חוששין לאמתלאה". ברור הוא שטיעוני האשה במקרה דנן, שעלו לאחר שבקשה להנשא, טיעונים כגון: "חשבת

שאסור לי לדבר שלא ברשות ביה"ד" הם אמתלאות שאין לקבלן. לכך יש לצרף את התנהגותה בביה"ד, את העובדה כי סרבה שילדיה יעידו ועוד. זאת ועוד, יש משקל רב לעובדה כי שתיקתה של האשה התבצעה בפני ביה"ד, דבר המחזק את כוחה הראייתי, כהודאה בפני בי"ד.

לכן, מכיון שמדובר כאן באיסור דאורייתא הרי שאין שום מקום להקל ויש לאוסרה על הגבר לו היא מבקשת להנשא. הרב מוסיף כי המצב הפרוץ בדורנו גם הוא גורם שיש לקחתו בחשבון בשיקולי הפסיקה, כפי שעשו רבנים בעבר:

"ולפיכך גם אנו נאמר, שבהתחשב במצב הקיים בדורנו, שפרוץ מרובה על העומד בעוה"ר, וביה"ד בתוך עמו הוא יושב, ואף אם אין ביה"ד נביאים ולא בני נביאים, מכל מקום אמרו חז"ל (ב"ב יב.) חכם עדיף מנביא, וגם לולא כל הבירור ההלכתי שהעלו בס"ד, נראה ברור שלפי המציאות של היום, דברי הבעל נכונים, וזו התרשמותו האחידה של כל ביה"ד ויש לביה"ד למיגרד מילתא גם אם שלא מעיקר הדין, וכל שכן כשעלה בידינו בס"ד לברר שדעת הפוס' ראשונים ואחרונים שיש לאסור מדין שתיקה כהודאה, ושואי נפשה חתיכה דאיסורא, ושאיין לקבל אמתלאותיה של המבקשת".

הרב שאנן:

הבעיה המרכזית בדברי הרב בירדוגו היא שכל המקורות אותם הביא עוסקים במי ששתק וידע את תוצאות שתיקתו. ספק אם זה היה המצב כאן. יתר על כן, לא ברור כי ניתן להחיל את הכלל של 'שתיקה כהודאה', שהרי כתב הרמ"א (אהע"ז ב ד) שהיום כבר לא חוששים לשתיקה כהודאה במקרה בו אדם שתק כשקראו לו ממזר. למרות שיש הסתברות שלאשה אכן היה קשר עם הנטען עוד בזמן הנישואין, מכל מקום על סמך הסתברות זו בלבד אין אנו יכולים לאסור את נישואיה.

הרב עמוס:

הסתמכותו של הרב בירדוגו על דברי השו"ע באעה"ז סי' קטו היא בעייתית משום שכל החשש של 'שמא עיניה נתנה באחר' מתקיים שטענת הזנות מתחילה בדברי האשה, לא כאשר היא מתחילה מדברי אדם אחר. יתר על כן, אם כבר מסתמכים על דברי השו"ע הללו, הרי שדברי הרמ"א מאפשרים לאשה לחזור בה אם היא מציעה הסבר משכנע לדבריה הראשונים. קל וחומר שכן הוא במקרה בו בכלל שתקה בתחילה והיא מסבירה כעת מדוע שתקה.

אין לחוש לכך שלמדו אותה לטעון כרגע טיעונים המסבירים מדוע שתקה בתחילה. כך עולה מדברי מספר פוסקים. כמו כן, אין לחוש לכך שהאמתלא לדבריה ניתנה לאחר זמן ולכן היא שיקרית. גם קבלתה היא דבר אפשרי בענייני איסור והיתר לדעת פוסקים רבים.

לגבי הטענה כי השתיקה התבצעה בביה"ד – מדובר כאן בדיון בדבר אישור הסכם גירושין, דבר הנעשה בפני דיין אחד. יתר על כן, מכיון שלפי ההלכה אין צורך כלל בבי"ד כדי לאשר הסכם כזה, הרי ודאי שאין כאן הודאה בפני בי"ד.

יש להוסיף כי יש בעיה גם בעדים המעידים כביכול על בגידת האשה. ראשית, מדובר בשמועות. שנית, גם אם היה עד ממשי, ספק אם יכול הבעל לטעון שהוא מאמין לו, שהרי כתב הרמ"א בס"ק קעח סע' ט כי מי שהיתה לו מריבה עם אשתו לא יכול לומר שהוא מאמין לדברי עד המעיד על זנותה "שודאי מחמת שנאה אמר כן". במקרה שלנו ודאי היתה מריבה בין הבעל לאשה סביב החובות והעיקולים וכו', ולכן הבעל אינו נאמן לטעון שהוא מאמין לעד כזה. הוא מוסיף כי הבעל לא אמר בעת הגירושין או בעת אישור ההסכם כי הוא מגרשה בשל השמועות על הבגידה, ולכן זה לא יכול לגרום לכך שהאשה תאסר על אותו גבר.

לגבי טענות נוספות של הרב בירדוגו: מי שטוען כי האשה חיתה עם הגבר לפני הגירושין הוא הבעל, והאשה מכחישה טענה זו. ברור שלכך צריכים עדים. הקל וחומר שמציע הרב בירדוגו לגבי שתיקה כהודאה מנוגד לדברים מפורשים של פוסקים.

העדים שכביכול יש לבעל, הם עדים פסולים, הן מחמת קרבת משפחה והן מחמת שאינם שומרי מצוות.

אולם, עצם הטענה על חיים משותפים של שנה וחצי היא עובדה שלא ניתן להסתירה. זומנו עדים על כך והם לא באו. יש לזמן אותם שוב ורק אז לתת את פסה"ד.

תגובת הרב בירדוגו:

לרב שאנן: מקורות רבים מלמדים כי השותק איננו צריך לדעת את תוצאות שתיקתו. ברור גם שאין לקבל טענה שמשמעותה היא: "אמנם הודיתי בזנות, אבל אילו הייתי יודעת מה התוצאה של הודאה כזו לא הייתי מודה". כל ההגיון של 'שתיקה כהודאה' הוא בכך שאדם שאיננו מוכן מראש לטענת שיועלו נגדו,

לא מתקומם נגדן, ובכך מאשר את נכונותן.
לרב עמוס: במקרה זה אין צורך לשתיקה כהודאה בפני בית דין וממילא אין חשיבות לעובדה שזה היה בפני דין אחד בלבד. לגבי העדים - הרי במקרה זה יש ידיעה עצמאית של הבעל גם ללא העדים.

תגובת הרב שאנן:

אין מקור המלמד על תחולת הכלל 'שתיקה כהודאה' כתגובה לדברי בעל דין, אלא רק לגבי עד אחד.

מספר מקורות מלמדים על כך שאם יש סיבה טובה לשתיקה, אין מחשיבים אותה כהודאה. במקרה זה, האשה לא רצתה להרגיז את הבעל, כדי לא להשהות שוב את מתן הגט.

אין בהיתר להנשא משום קולא אלא חומרא, מאחר ובני הזוג כבר חיים יחד בלא נישואין כדמו"י, וממילא בעצם האיסור עליהם להנשא כדמו"י אנו רק גורמים להם לחטא. אין צורך בדברי הרב עמוס לפיהם יש לזמן את העדים. גם אחרי עדותם עדיין ישאר ספק שמא האשה מותרת ולכן הברור מיותר. לכן יש להתיר לה להנשא למרות שישנה סבירות שהיא נאסרה.

פסק דין:

לאחר עיון בבקשה מוציא ביה"ד שלושה פסקי דין.

(א) אין נענים לבקשת המבקשת, ואין היא מותרת להנשא למבקש.

(ב) אין ביה"ד יכול לאסור את המבקשת להנשא למבקש.

(ג) אף אמנם שאין ניתן לאסור, אולם כיון שניתן הדבר לברור ע"י צווי הבאה, יש לעשות כן.

תיק מס' 1-64-53972436

ניתן ביום ה' ניסן תשס"ה (14.4.05).
הופיעו: עו"ד בצלאל הוכמן (לאשה)

למדור זה ראו גם פסק דין 2

כתובה

5. זכותה של אשה שחויבה בגט לכתובה; אופן חישוב ערכי מתימום ומקסימום לכתובה סבירה; פיצויי גירושין.

בית הדין הרבני הגדול:

הרב שלמה משה עמאר - נשיא

הרב שלמה דיכובסקי - דיין

הרב עזרא בר שלום - דיין

העובדות:

בית הדין הרבני האיזורי פסק כי אף שהאשה חויבה בגט - לאור התהום הפעורה בין בני הזוג, היות ומכרה את חלקה בדירה לבעל והיות וביקשה למחוק את תביעת שלום הבית שלה, ואף הצהירה בבית הדין הרבני כי רצונה בגירושין, ואין כל סיבה הגיונית לסירובה העיקש שלא לקבל את הגט - הרי שהיא לא הפסידה את כתובתה בסך חצי מליון ש"ח, היות ואין כל עילה הלכתית להפסידה. אי לכך, עם הגירושין על הבעל לשלם לאשה את כתובתה. על כך ערער הבעל.

נפסק:

הרב דיכובסקי:

נוטה לקבל את הערעור היות והאשה רודפת את הבעל ומעלילה עליו עלילות שווא קשות ביותר, מהן זוכה לחלוטין בהליכים שונים. אין לקבל את הטענה של ב"כ האשה כי כל עילות הגירושין של הבעל נעוצות במעשים שבוצעו בעת סכסוך הגירושין כאשר בני הזוג כבר היו פרודים, ולכן הם אינם מהווים עילת גירושין. להיפך, יש בכך הודאה בכך שהאשה אינה בוחלת באמצעים לפגוע בבעלה. לא ניתן להתעלם מהמצב הקיים שבו האשה במפורש מעוניינת בגירושין ועושה הכל כדי לפגוע ולצער את הבעל. אשה החפצה בגירושין - לא פחות מבעלה, ואולי יותר - אינה זכאית לכתובה, שנועדה בכדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, ואילו היא מבקשת ומתאמצת

להוציא את עצמה ממנו ואינה בוחלת בשום אמצעי.

בין בני הזוג נחתם הסכם ממון לפני הנישואין ובו נקבעה חלוקת הרכוש במקרה של פירוד, הסכם שבוצע והרכוש חולק. חזקה שהבעל לא התכוון ליתן לאשה גם את מה שנקבע בהסכם וגם את הכתובה בסכום של חצי מליון ש"ח. בכל מקרה יש בעיה עם כתובה שבה נקוב סכום כה מוגזם וייתכן לראות בזה התחייבות לשם כבוד בלבד. משמעות הכתובה המוגזמת, לאור זכותה החוקית של האשה לקבל מחצית מהרכוש, ובמקרים מסוימים גם מחצית דירת מגורים, אף שנרכשה לפני הנישואין על ידי הבעל, עלולה להיות הותרת הבעל בחוסר כל, היות וחלקו ברכוש יכלה על הכתובה המוגזמת ועל מזונות הילדים. אפילו אם בית הדין הרבני יסרב ליתן לאשה מחצית מהרכוש, הרי שבג"צ יעשה זאת בשמחה ובששון, ובנסיבות אלו רק חסר דעה לחלוטין יסכים שלאחר חלוקה שוויונית של הרכוש עוד יופרש מחלקו סכום הכתובה המוגזמת והוא ישאר עני מרוד.

סכום הכתובה ותוספת הכתובה צריכים להימדד לפי עיקר כתובה שקבעו חז"ל: סכום השווה ל-200 זוז, שהוא הסכום שאדם זקוק לו לפרנסתו במשך שנה, ואם יש לו אותו, איננו יכול ליטול מן הצדקה (לפי דברי משנת פאה ח' ח' ופירוש ר"ש משאנץ עליה). זהו הסכום אותו קבעו חכמים לעיקר כתובה, היות ונכון שאשה לאחר גירושיה לא תחזר על הפתחים, ועד שתינשא מחדש תהיה לה אפשרות קיום מינימלית במשך שנה אחת, כמו למי שנמצא על הגבול שבין עני לשאינו עני. כיוון שכך יש לקבוע סכום מינימום ומקסימום לכתובה, בהתחשב באפשרות הקיום של האשה לאחר היפרדה מהבעל, לפי רמת החיים שהיתה מורגלת בנישואין, וזאת למשך שנה שלמה. המינימום לפרנסה חודשית הוא קו העוני של הביטוח הלאומי בסכום של כ-3,000-4,000 ש"ח לחודש, כלומר 36,000 - 48,000 ש"ח לשנה. אף את הרף העליון לכתובה יש לקבוע בסכום של כ-10,000 ש"ח לחודש, כלומר 120,000 ש"ח. כל כתובה בערך גבוה יותר תיחשב לכתובה מוגזמת.

לגופו של עניין ספק אם האשה זכאית בכלל לכתובה, ובוודאי שהסכום של חצי מליון ש"ח הינו מופרז ביותר. על כן יש להסתפק בעיקר כתובה בלבד, כלומר בסכום של 960 גרם כסף טהור שהוא עיקר כתובה על פי הרמ"א (הבעל הינו

אשכנזי) או לכל היותר הרף המינימלי האמור לעיל.

פסק דין:

"לאחר שנשאנו ונתנו בנושא הכתובה הגענו למסקנה לקבוע פצוי לאשה בסך 18,000 ש"ח. פיצוי זה יהווה תחליף לכתובה ולסילוק כל תביעותיה של האשה, למעט הסכם הממון שבוצע ביניהם".

תיק מס' 052823655-21-1

ניתן ביום י"ג אדר א' תשס"ה (22.2.05).
הופיעו: עו"ד טירר (לאשה)
עו"ד מאיר סורקיס (לבעל).

פסק דין זה רלוונטי גם למדור עילות גירושין.

6. מה דין החיוב בכתובה, עיקר כתובה ומתנות כאשר האשה היא המבקשת את הגירושין?

בית הדין הרבני האזורי חיפה:

הרב חיים הרצברג – יו"ר

הרב מרדכי אוריה – דיין

הרב יצחק שמואל גמזו – דיין

בית הדין הרבני הגדול:

הרב שלמה דיכובסקי – אב"ד, יו"ר

הרב יוסף נדב – דיין

הרב זלמן נ. גולדברג – דיין

העובדות:

לשני בני הזוג אלו נישואין שניים. בעקבות סכסוך של הבעל עם בנותיה של האשה מנישואיה הקודמים, תבע הבעל גירושין. האשה הודתה כי בנותיה מקשות בהתנהגותן, אך היא לא ראתה בכך עילה מוצדקת לגירושין. האשה הסכימה להוציא צו מניעה נגד בנותיה ובלבד שיחזור הבעל לשלום בית. ביה"ד הפנה את בני הזוג ליועץ נישואין, ומחוות דעתו עולה שאין סיכוי רב שבני הזוג יחזרו לחיי שלום אמיתיים. ביה"ד החליט בכל זאת לחייב את הבעל לחזור ולחיות בשלום בית, שכן מבחינה הלכתית אין בטענותיו בכדי לחייב את האשה לקבל ג"פ. בפועל בני הזוג התרחקו זה מזה רגשית והבעל הכיר אשה אחרת. האשה הסכימה להתגרש, אולם ביקשה פיצוי בסכום כתובתה: 180,000 ש"ח. הבעל וב"כ טענו כי לאור

התנהגות האשה אין היא זכאית לפיצוי ולכתובה. עם זאת בכדי לסיים את ההתדיינות הוא מוכן לפצותה בסך 15,000 דולר וכן הוא מוותר על תביעתו ממנה בסך 23,000 ש"ח עבור חובות משותפים.

נפסק:

ביה"ד האזורי:

על בני הזוג להתגרש, אולם קביעה זו הינה בגדר המלצה בלבד ואיננה חיוב בגט. על הבעל לשלם לאשה את עיקר הכתובה (100 זוז) ולא התוספת (180,000 ש"ח). כיוון שהצעת הבעל עולה על שוויה של עיקר הכתובה, מקבלים את הצעתו והוא חייב לשלם לאשה \$15,000, בנוסף למחצית הדירה הרשומה על שם האשה. ביה"ד רושם לפניו את הצהרת הבעל כי הוא מוותר על תביעתו מהאשה בסך 23,000 ש"ח, והבעל ישא בכל החובות לבדו.

נחלקו הדעות לעניין השאלה: האם כאשר האשה דורשת גט מן הבעל, והבעל מסכים, האם יש לחייבו בכתובה ומה דין מתנותיה?

הרב גמזו (דעת המיעוט):

מהגמרא במסכת יבמות (דף קט"ז, ע"א) וממקורות נוספים עולה ששכיח שנשים אומרות בעת רוגז כי רוצות להתגרש, ולא שמענו שאמרו שהבעל נאמן לומר שאשתו בקשה ממנו להתגרש ולהפטר מתשלום הכתובה. הבעל אינו פטור מכתובה כאשר היא המבקשת גירושין, שהרי הוא יכול לבחור שלא לגרשה. לכן, כיון שבידו להשהות את מתן הגט, אם הבעל נותן את הגט, הרי בכך הוא מגלה את רצונו לגרשה והיא זכאית לכתובה.

וכן עולה מפרוש הראשונים את הגמרא בכתובות (ס"ג ע"ב) ופרש"י שם. שמורדת מאיס עלי [מאסת אני בו] אינה מפסידה כמו מורדת בעינא ליה ומצערנא ליה [רוצה אני בו ומצערת אותו]. ורק אם אומרת מורדת המאיס עלי: "מאיס עלי, לא הוא ולא כתובתו בעינא" [מאוס הוא עלי, איני רוצה לא אותו ולא את כתובתו] היא מפסידה את כתובתה. אבל אם אומרת "מאיס עלי" ולא אומרת בפירוש שמוחלת על הכתובה יש לה כתובה. וכך גם מפרש התוספות רי"ד (שם) ומחדש שאפילו שהיא תובעת גירושין ורוצה להפסיד כתובתה מכל מקום צריך להתרות בה ולהודיעה שהיא מפסדת כתובתה. מרש"י אמנם לא עולה שצריך להתרות בה, אלא די בכך שאומרת שהיא מוחלת על הכתובה. אבל שניהם מסכימים שאם אומרת רק "מאיס עלי" והוא מגרשה הוא חייב בכתובתה, וכך עולה גם מראשונים אחרים ומהשולחן ערוך

(אבה"ע ע"ז, ב) הפוסק שמפסידה כתובתה רק אם אומרת שרוצה גט בלא כתובה. המסקנה מדברי הראשונים והשו"ע היא "שאפילו שאומרת מאיס עלי, ואין משמעות שמוותרת ומוחלת על כתובתה, יש לה כתובה. ובנידון דידן אם האשה לא אמרה מאיס עלי אלא דורשת מבעלה שיגרשנה והוא נתן את לה גט בהסכמה ודאי שיהיה לה כתובתה." ועפ"י הגמרא בכתובות (נ"ד ע"ב) לעניין זה, דין תוספת הכתובה כדין עיקר כתובה.

ובמקרה זה בו היא תובעת גירושין והוא נותן לה הגט בהסכמה, ודאי שיש לה כתובה ותוספת כתובה, כיוון שלא חייב לתת לה את הגט, לכן כשמגרש אותה זה נקרא כמגרש מרצונו. קביעה זו נכונה לכל מקרה בו הבעל מגרש מרצונו ולא מתוך כפיה.

עם זאת, יש לעשות חילוק בין תוספת כתובה – שתוקנה כמו הכתובה בכדי שלא תהא קלה בעניו להוציאה (כתובות נ"ד ע"ב), וכל זמן שאין עליה אגרת מרד או שלא גמרו במקרה של מורדת את ההכרזות וההתראות אינה מפסידה – לבין מתנות והוספת ערך הנכסים שאין להם דין כתובה ולכן אם מקניטה אותו עד שמגרשה, מפסידה אותם. לכן את המתנות מפסידה אם מקניטה אותו עד שמגרשה (טור פ"ח) או שכתבו עליה אגרת מרד (טור פ"ה), ואת התוספת מפסידה רק כאשר כתבו עליה אגרת מרד (טור פ"ה) או כאשר כופין אותו לגרש (כדברי הר"ח המובא ברי"ף סוף הבא על יבמתו ובתוס' ביבמות דף ס"ה ע"ב ד"ה כי הא, וברבינו ירוחם שגם הוא מורד).

ובמקרה זה שהאשה היא שתבעה גירושין והבעל נתן לה בהסכמה, האשה זכאית לתוספת כתובה אבל תפסיד את מתנותיה אם הקניטה אותו עד שגירשה. במקום ששניהם באים בהסכמה להתגרש, גם את מתנותיה היא אינה מפסידה.

"לסיכום: א. אשה שתובעת מבעלה שיגרשנה והוא נותן גט בהסכמה יש לה כתובה ותוספת כתובה אולם מתנות צריכה להחזיר.

ב. אם שניהם באו מתוך הסכמה להתגרש יש לה הכתובה והתוספת ואינה צריכה להחזיר המתנות.

ג. במקום שכופין את הבעל לגרש לפי הדין, יש לה כתובה ואין לה תוספת כתובה כמבואר ברי"ח שהובא ברי"ף ובתוספות ביבמות דף ס"ה ע"ב ובב"ש ריש סימן קנ"ד.

ד. טענה מאיס עלי ותובעת גירושין ולא הזכירה מהכתובה אם מוכח שכונתה

למחול הכתובה אין לה כתובה, אבל אם אומרת שבענייני הממון והכתובה נדון אחר הגט, יש לה כתובה וכן תוספת כתובה ואין לה המתנות.

ה. אם התרו בה שתדע שכיון שטוענת מאיס עלי תפסיד את הכתובה, והיא אומרת אעפ"כ רצוני להתגרש ממנו אפילו אם אפסיד את הכתובה אבל איני מוחלת מה שמגיע לי לפי הדין, אין לה הכתובה כדמבואר בתוספות ר"ד ובהפלאה. ולדברי הבית יעקב כיון שהיא מורדת משתשמיש וטוענת מאיס עלי ודורשת גט. תולין שכונתה בלא הכתובה ואינה צריכה התראה."

כל זה אפילו במקרה בו היא התובעת גירושין. ודאי שבמקרה זה, בו הבעל הוא התובע גירושין, גם אם עילתו מוצדקת ובנותיה הצרו לו, כיון שהוא התובע גירושין חייב בכתובה ובתוספת כתובה. וניתן ללמוד מהסכמתה של האשה להוציא צו כנגד בנותיה כי היא רצתה לחיות בשלום והבעל היה הגורם העיקרי לגירושין ולכן יש לחייבו בכתובה ובתוספת כתובה.

הרב הרצב"ג (דעת הרוב):

חז"ל תיקנו כתובה לאשה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, לכן נראה בפשטות שבמקרה שלא הוא מוציאה אלא היא המבקשת לצאת אין האשה זכאית לדרוש כתובה. מהסוגיה בגמרא, במסכת גיטין (מ"ט, ע"ב) הקובעת "אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציאה אלא לרצונו", מוכח שאשה הדורשת להתגרש ללא טענה המחייבת גט, אינה זכאית לכתובה. ומהגמרא במסכת יבמות (ס"ה ע"ב) והתוספות שם (ד"ה כי הא וודאי כפינן) ניתן ללמוד כי כאשר האשה דורשת ג"פ ללא עילה לחייב את הבעל לגרשה, אין היא זכאית לכתובה כלל, ואם יש לה טיעונים המצדיקים לחייבו להוציאה בג"פ הרי שהיא זכאית רק לעיקר כתובה (100 או 200 זוז) ולא לתוספת הכתובה שהבעל התחייב לשלם, שכן ברור שלא היה בדעתו לשלם סכום זה כתוספת במקרה שהיא תובעת גירושין.

ונראה שהשאלה האם כאשר אשה דורשת מבעלה גט היא זכאית לכתובה, תלויה במחלוקת התנאים האם החיוב בכתובה הוא מדאורייתא או מדרבנן, מחלוקת המופיעה בכתובות (דף י'). לדעת הטוענים שכתובה מדאורייתא הרי שזה כמוהר הבתולות, ונלמד מאונס ומפתה "וכשם שבאונס ומפתה הוא מחוייב לשלם עבור הנאת ביאה כך כל הנושא אשה

(ס"ה ע"ב), והוכיחו מדברי רש"י שם שאם האשה רוצה גט ואין לה טענות מספיקות לחייב את הבעל לתת גט, אין לה כתובה. אך נראה שאין בכך הוכחה שכן מדובר שם באשה הפונה לרב בדרישה "הב לי כתובה", כלומר הבעל הסכים לגרשה אך לא לתת לה כתובה. מכיון ששם נדחתה תביעתה לגירושין, הרי שיכול היה הבעל להתנות את מתן הגט בויתורה על הכתובה. אבל אם האשה דרשה להתגרש והבעל נתן לה בהסכמה את הגט, וסיכמו שעל הכתובה ידונו אחרי הגט, יש לה כתובה.

ומה שהוסיפו דעת הרוב והוכיחו מכתובות (י"א ע"א) שתקנו לאשה כתובה כדי "שלא תהא קלה בעיניו להוציאה", ולכן אם היא המבקשת להתגרש אין מקום לתקנה זו. ניתן לדחות זאת משתי סיבות:

"שעיקר התקנה היתה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אבל אחרי שתקנו לאשה כתובה הרי זה חוב גמור ולא פלוג רבנן [לא חילקו חכמים] בתקנתם ואינה מפסדת כתובתה רק כשהיא מורדת ובהכרזה, ואפשר לומר דאפילו כשהיא דורשת הגט גם חז"ל תיקנו כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה שלא תפסיד הכתובה כדי שעל ידי זה שמא לא ימהר בעלה לגרשה משום החוב של הכתובה ויהיה שלום בינם".

ביה"ד הרבני הגדול:

האשה ערערה על דעת הרוב בביה"ד האיזורי ששללה ממנה את התוספת. גם בביה"ד הגדול נחלקו הדעות:

הרב דיכובסקי:

א. הנוהג המקובל היום הוא שאין אשה מפסידה את תוספת הכתובה בגין רצונה בגירושין, כל עוד אינה תובעת גט. הסכמה לגט ואפילו רצון בגט אינן עילות לשלילת כתובה. דברי רבינו ירוחם, עוסקים במפורש בתביעת גט.

ב. תוספת הכתובה בנוסח הסטנדרטי כוללת מספר מרכיבים: נכסי צאן ברזל, כספים שהכניסה האשה לבעל והתחייבות הבעל שלישי כנגדם. תוספת השלישי נכתבת לשם כבוד וכל זמן שאין מנגנון הצמדה, יש בה שמירה ריאלית על הסכום שבכתובה. תוספת ממש, ללא תמורה נגדית של האשה, היא רק בסכום של 100 זקוקים כסף צרוף, או חמישים זקוקים [כמקרה זה]. התוספות האחרות דינן כנכסי צאן ברזל ואין להפסידן לאשה. בדרך כלל האשה מכניסה כספים לנישואין שאין להם ביטוי במקום אחר. וגם אם אינה מכניסה דבר, הכתובה משמשת כ"שטר אודיתא" (שטר הודאה על חוב) על

מחויב לשלם לה את כתובתה, פרט למורדת וכו". אבל לטוען שכתובה היא מדרבנן, הרי שנתקנה הכתובה כדי "שלא תהא קלה בעיניו להוציאה", אם כן, כאשר אין הוא רוצה להוציאה אלא היא הדורשת גט, בודאי שיהיה פטור מתשלום הכתובה, כפי שמובא בגמרא בגיטין, שהובאה לעיל, שיתכן והיה מקום לתקן כי אם האשה רוצה להתגרש תשלם היא לבעלה כתובה.

והרא"ש (פ"ק דכתובות סע' י"ט) כתב שאף שכתובת האשה מדרבנן, התשלום הוא משקלים האמורים בתורה. ולהלכה פסק השולחן ערוך (אבה"ע סי' ס"ו) שכתובת האשה מדרבנן ומשלמים בכסף המדינה והרמ"א פוסק כרא"ש כי הכתובה מדרבנן והתשלום בכסף צרוף מכיון שאנו נוהגים לכתוב "דחזי ליכי מדאורייתא".

וניתן לפי זה להסביר את החלוקה אותה עושה רבינו ירוחם בין עיקר לתוספת כתובה. שמדאורייתא הוא מחוייב בעיקר כתובה, גם כאשר האשה מבקשת ודורשת להתגרש, אך בתוספת אינו חייב. ואם זה ההגיון, אז כאשר הוא נושא בעולה שלא כתב לה: "דחזי ליכי מדאורייתא", כאשר היא המבקשת להתגרש יהיה פטור גם מעיקר כתובה.

ובמקרה זה שהבעל פתח התיק לגירושין ותבע לחייב אשתו לקבל ג"פ ומהתרשמות ביה"ד בדיונים ומחוו"ד הדעת של יועץ הנישואין עולה שהאשה חפצה בגירושין, ויתכן כי התנהגותה היא שגרמה לכך, אלא שב"כ לימד אותה לטעון שרוצה שלום בית. אמנם ביה"ד נתן החלטה לחייב הבעל לחזור לשלום בית, כיוון שלא היו די הוכחות לסתור את טענתה לשלום. אך כאשר נתברר שהאשה רוצה גם להתגרש אלא שהיא רוצה כתובתה, נפסק שבעלה ישלם לה את עיקר כתובתה ולא את התוספת. "ובשולי הדברים יש לחזור ולציין ולהדגיש, שגם כאשר האשה מסכימה לגירושין אולם ברור לביה"ד שבעלה גרם למשבר ולפירוד כגון שהוא בגד בה וכו' הוא חייב לשלם את מלוא כתובתה אלא שבנידון דידן שיש הסבר למניעיו הגם שאין ביה"ד מצדיק את מעשיו מכל מקום אין מקום לחייבו בתשלום תוספת כתובה".

תשובת דעת המיעוט על דעת הרוב:

דעת הרוב מבוססת על שתי ראיות עיקריות: הראיה הראשונה היא ממסכת גיטין (מ"ט ע"ב), אלא ששם נראה שפשט הגמרא מדבר על טוענת מאיס עלי דוקא, ולא על מקרה שהאשה דורשת גט בכזה אופן שאינה מורדת בו, והבעל יכול אם ירצה להמשך לחיות עמה.

הראיה השנייה היא מהגמרא ביבמות

התחייבותו של הבעל בגין נכסי צאן הברזל. כך שודאי לא ניתן להפסידם.

ג. ביה"ד האזורי קבע כי בני הזוג לא חייבים בגט אלא זו המלצה בלבד. רשאית אם כן האשה לומר שתעתר להמלצה רק אם תקבל את מלוא סכום הכתובה. המלצת ביה"ד אינה מחייבת אותה להתגרש ולהפסיד את תוספת הכתובה.

"לסיכום: בנסיבות אלו, כשהאשה אינה תובעת גירושין, אלא רק מסכימה או רוצה בגט, בתביעתו של בעלה כנגדה - אין להפסידה תוספת כתובה".

הרב נדב:

נראה כי אין הנימוקים של ביה"ד האזורי נימוקים למקרה זה. במקרה זה הבעל רוצה לגרש ללא עילה, ועל פי הדין אין הוא זכאי לכך משום החרם של רבינו גרשום שלא לגרש אשה בעל כרחה. על מקרה כזה חכמים חייבו בכתובה כדי שלא תהיה קלה בעניו להוציאה.

"האשה הסכימה לקבל את גיטה בליט ברירה, גם אם עכשיו הסיכויים שלום הם רחוקים. אך המצב הזה נוצר בעטיי של הבעל, ולמה נקנס את האשה ונפסידה את תוספת הכתובה כשהיא מסכימה להתגרש רק אם יתן לה את הכתובה והתוספת". אם נקבל את טענת הבעל הרי שיצא חוטא נשכר, והרי לא השארת אשה יושבת תחת בעלה, משום שבנקל יוכל לגרשה. כל בעל הרוצה לגרש את אשתו יציק לה עד שתסכים להתגרש ואז יגיד שמכיון שהיא מסכימה היא מפסידה כתובתה. דבר זה לא יעלה על הדעת, ועל הבעל לשלם לה את מלוא הכתובה. "אם האשה הוציאה מהבעל רכוש או כספים שלא כדין כמובן שיש לקזז מסכום הכתובה".

הרב גולדברג:

כל זמן שהאשה מסכימה לשלום בית ואינה מבקשת לחייב את הבעל בגט, אין מקום לפטור אותו מתשלום כתובתה והתוספת. רק אם הבעל יסכים לנסיון שלום בית והאשה היא שתתנגד, אזי תפסיד האשה כתובתה ומזונותיה. הדיון ההלכתי בביה"ד האזורי נוגע למורדת וזו אינה מורדת.

"לאור האמור לעיל מחליטים:

מקבלים את הערעור והאשה זכאית לקבל תוספת כתובה.

לדעת המיעוט, יש להוסיף: כל עת שהאשה מסכימה לשלו"ב ואינה מבקשת לחייבו בגט".

באזורי:

תיק מס' 1-21-068538172
ניתן ביום י"ד שבט תשנ"ח (10.2.98)
נימוקים ניתנו: ביום כ"ה אדר תשנ"ח (23.3.98)
ביום כ"ח אדר תשנ"ח (26.3.98)
ביום ו' ניסן תשנ"ח (2.4.98)

בגדול:

תיק מס' 1-21-063445456
ניתן ביום ו' כסלו תשנ"ט (25.11.98)

פסק דין זה רלוונטי גם למדור עילות גירושין.

7. חיוב בעל בכתובת אשתו כאשר הוא טוען לפריצות מצדה (בהיותה רקדנית בטן), ואילו היא מאשימה אותו בבגידה בה.

בית הדין הרבני האזורי חיפה:

הרב שלמה שלוש – ראב"ד

הרב חיים הרצברג – דיין

הרב אחיעזר עמרני – דיין

העובדות:

בני הזוג נישאו בשנת 1973. לאחרונה פרץ משבר ביניהם והבעל תבע מביה"ד לחייב אשתו בגט ולפטור ממזונותיה בטענה כי היא מתנהגת בצורה של פריצות. האשה הכחישה וטענה כי בעלה בוגד בה ואף יש לו בן מאשה זרה. גם היא תבעה מאוחר יותר גט ואף תבעה את תשלום כתובתה בסך מליון שקל. מאוחר יותר טען הבעל כי הוא רוצה שלום בית, למרות הדברים שהשמיע כנגד האשה. האשה סרבה ודרשה גט. בסופו של דבר התגרשו בני הזוג. בין ההוכחות שהובאו בדיונים השונים היו גם הוכחות לכך שהאשה עוסקת בריקודי בטן, אך לא הוכח ניאוף שלה. הבעל טען עם זאת, כי היו לה קשרים עם גבר זר. כל זאת מביא לדעתו לכך שיש לפטור מתשלום הכתובה. מנגד, טענה האשה כי בעלה הסכים לעיסוקה בריקוד וכי הוא עצמו בגד בה, ועל כן היה מוגדר כרועה זונות שיש לכופו בגט ובתשלום הכתובה.

פסק:

הרב הרצברג (דעת הרוב):

האם האשה זכאית לכתובה למרות התנהגותה? בשו"ע אהע"ז קט"ו ד': "איזו

בנות ישראל... בכל אחד מאלו תצא בלא כתובה, אם יש עדים שהתרה בה תחלה ועברה על התראתו. ואם אין עדים, תשבע שהוא כדבריה". והגר"א קבע שאם היא רגילה בפריצותה, אין צריך התראה. במקרה דנן, שלדעת רוב הנשים יש בהתנהגותה פריצות יתירה, הרי שהיא מפסידה כתובתה גם ללא התראה. אמנם היא טוענת שבעלה הסכים למעשיה, אולם הוא מכחיש, ולכן היא חייבת להשבע, אלא שלאור התנהגותה לא נותנים לה להשבע (לפי בית שמואל שם, ס"ק יח).

האם הבעל מוגדר כ'רועה זונות' החייב בכתובה? הטעם של חיוב 'רועה זונות' בגט, לפי דברי 'חכם צבי', הוא משום החשש שייאבד את ממונו ולא יוכל לפרנס את אשתו. אולם, כאן מדובר באשה אמידה שאינה זקוקה למזונות מן הבעל. ספק רב אם בכלל מחייבים בגט במקרה כזה. האשה אינה יכולה לטעון 'מאיס עלי' משום שהתנהגותו לא גרועה יותר מהתנהגותה היא, שהרי מדובר בבני זוג המתנהגים בצורה פרוצה מאוד. אם היתה מואסת בו היתה תובעת ממנו גט כבר בעת שתבע הוא ממנה. אם כן, ברור הוא שאין כאן עילה לחיוב הבעל בגט ולא לתשלום הכתובה.

בסוף דבריו מוסיף הרב כי הגירושין נערכו לאחר שהבעל חזר בו מתביעתו לגט. במקרה בו הגבר נענה לתביעת האשה לגט, אך אינו יוזם אותה, הוא פטור מתשלום הכתובה, כפי שעולה מן התלמוד בגיטין מט ע"ב.

הרב עמרני (דעת המיעוט):

יש לדחות את דברי הרב הרצברג. אין כאן פריצות יתירה, משום שהבעל עודד אותה במעשיה. וכן יש צורך בהתראה כדי להפסיד את כתובתה. כאן לא היתה התראה, מה גם שהבעל תבע שלום בית, דבר המלמד על כך שמחל לה על האפשרות שיפסיד את כתובתה.

הסכמת הבעל לגירושין, גירושין שהוא לא רצה בהם בשלב האחרון, איננה מאפשרת לו להפסיד את כתובתה. הרי הוא הראשון שתבע גירושין ואין ספק שבגד באשתו, כאשר מנגד טענתו לבגידתה מעולם לא הוכחה.

על כן יש לחייב את הבעל בכתובה.

הרב שלוש (דעת הרוב):

לכאורה יש להסכים לדברי הרב הרצברג לפיהם לא היה צורך בהתראה כדי להפסיד את האשה בכתובה. זהו מקום שיש בו פריצות יתירה ולא צריך התראה. אולם,

שולמו ע"י הבעל והאשה, והצדדים ניהלו חיים משותפים.

אכן הוכחה ב"כ האשה בסיכומיה שע"פ הלכת השיתוף שחלה על הצדדים [נשואי הצדדים היו בשנת 1971] ועל פי הפסיקות הרבות שהביאה בסיכומיה, זכאית היא לקבל מחצית מתשלומי הפנסיה שמקבל הבעל. אין ביה"ד רואה מהצורך להאריך בנושא זה, היות וסיכומי ב"כ האשה ברורים ומוכיחים כי ע"פ הפסיקה האזרחית במקרה שלפנינו זכאית האשה למחצית הפנסיה ודי לנו בכל פסקי הדין שמביאה ב"כ האשה בסיכומיה. והיות והצדדים הסכימו שהכרעת ביה"ד תהיה ע"פ החוק האזרחי וקבלו ע"ז בקניין אגב סודר אין לנו אלא לקבל את עמדת האשה וב"כ.

לאור הנ"ל מחליט ביה"ד כדלהלן: התובעת זכאית לקבל מחצית מתשלום הפנסיה (המוקדמת והרגילה) החודשית של הנתבע, לאחר ניכויי חובה ולפני ניכויי רשות וזאת בגין תקופת עבודתו של הנתבע בעיריה מתחילתה ועד למועד הקרע.

תיק מס' 1-64-048220230
ניתן ביום ח' סיון תשס"ה (15.6.05)
הופיעו: עו"ד אסתר זורגרוב - (לאשה),
עו"ד דפנה זאק ועו"ד פתחי שחאדה - (לבעל).

למרות זה ראו גם פסק דין 2

פ / כ / ד

8. זיכוי האשה במחצית מתשלומי הפנסיה שמקבל בעלה.

בית הדין הרבני האיזורי תל-אביב:

הרב נחום פרובר - אב"ד
הרב יוסף גולדברג - דיין
הרב שלום ביבי - דיין

נפסק:

הצדדים התגרשו זמ"ז.
עובר לגרושין ערכו הצדדים הסכם גרושין שאושר וקיבל תוקף של פס"ד ע"י ביה"ד. בסעיף 5 להסכם הגרושין חישבו ואיזנו הצדדים את כל משאביהם. בסעיף 6 להסכם מופיע כדלהלן: פנסיה תקציבית: הבעל זכאי כעובד עיריה לפנסיה תקציבית (להלן: פנסיה). מוסכם כי ההכרעה בענין זכויותיה של האשה למחצית מן הפנסיה במועד גמילתה שנצברה ממועד תחילת העבודה עד ליום מועד קרע מוסכם, תינתן ע"י ביה"ד הרבני האיזורי בתל אביב.

בפרוטוקול מהיום שבו אושר ההסכם וניתן לו תוקף של פס"ד ע"י ביה"ד מופיע כדלהלן: "מגישים הסכם גרושין. ב"כ הצדדים: כל מה שניתן להכרעתו של ביה"ד אנחנו מבקשים שביה"ד ידון לפי החוק האזרחי ובמיוחד סעיף 6 להסכם (ענין הפנסיה). הצדדים מקבלים בקניין אגב סודר".

לאחר מכן, התקיים דיון בנוכחות הצדדים ובאי כחם בנוגע להכרעה האם האשה זכאית למחצית הפנסיה התקציבית כמופיע בסעיף 6 הנ"ל שבהסכם הגרושין.

ביה"ד ביקש שב"כ הצדדים יגישו סיכומים בנושא הנ"ל, ואכן הוגשו סיכומים ע"י באי כח הצדדים.

ביה"ד מבהיר בזה כדלהלן: ע"פ הדברים שנאמרו ונשמעו בביה"ד ע"י הצדדים מתברר שמלבד שחשבונות הבנקים של הצדדים היו בנפרד, כל הוצאות הבית

בכל זאת מכיון שבעל 'תרומת הדשן' הסתפק בכך, הרי שלא נפסיד כתובתה מספק. אך יש ודאי להסכים לניתוחו של הרב הרצברג, לפיו הבעל איננו רועה זונות ומכיון שלא חייב לגרש ובכל זאת הסכים, הרי שהוא פטור מכתובה.

נפסק בדעת רוב כי הבעל אינו חייב בתשלום הכתובה.

תיק מס' 1-21-005124615
ניתן ביום ה' כסלו תשנ"ו (28.11.95)

פסק דין זה רלוונטי גם למדור עילות גירושין